

Den ekonomiska brottsligheten

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens årliga skrivelse (skr. 2001/02:40) om den ekonomiska brottsligheten, fyra med anledning av skrivelsen väckta motioner samt yrkanden ur sju motioner väckta under den allmänna motionstiden 2001. Utskottet behandlar också ett förslag (2001/02:RR11) från Riksdagens revisorer som syftar till att höja kvaliteten i det arbete som Ekobrottsmyndigheten och skattebrottsenheterna utför samt att förbättra såväl kompetensen som underrättelseverksamheten inom de myndigheter som arbetar med bekämpning av ekonomisk brottslighet.

Utskottet föreslår att riksdagen med hänvisning till pågående eller redan vidtagna åtgärder avslår såväl Riksdagens revisorers förslag som samtliga motionsyrkanden. Utskottet föreslår också att regeringens skrivelse läggs till handlingarna.

I ärendet finns sjutton reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	6
Regeringens skrivelse.....	6
Riksdagens revisorers förslag.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten.....	8
Organisationsfrågor, m.m.	8
Effektivare myndighetsarbete.....	8
Kompetensfrågor.....	11
Underrättelseverksamhet, m.m.	13
Ekobrottsmyndigheten.....	13
Skattebrottsenheterna.....	16
Skattefrågor.....	17
Sänkta skatter för att bekämpa ekonomisk brottslighet.....	17
Licensavgifter, m.m.	18
En effektivare miljöbrottsbekämpning.....	19
Verkställighet av miljösanktionsavgifter.....	19
En oberoende statlig miljötillsyn.....	20
Skalbolag.....	21
Forskning.....	22
Hemliga tvångsmedel m.m.	23
Övrigt.....	23
Reservationer.....	24
1. Effektivare myndighetsarbete (punkt 1).....	24
2. Effektivare myndighetsarbete (punkt 1).....	25
3. Effektivare myndighetsarbete (punkt 1).....	25
4. Effektivare myndighetsarbete (punkt 1).....	26
5. Kompetensutveckling inom ekobrottsområdet (punkt 2).....	27
6. Ökade resurser för ekobrottsbekämpning (punkt 3).....	27
7. Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet (punkt 4).....	28
8. Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet (punkt 4).....	29
9. Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet (punkt 4).....	29
10. Tillgång till skatteregistret, m.m. (punkt 5).....	30
11. Tillgång till skatteregistret, m.m. (punkt 5).....	31
12. Legitimationskontroll (punkt 6).....	32
13. Sänkta skatter för att bekämpa ekonomisk brottslighet (punkt 7).....	32
14. Verkställighet av miljösanktionsavgifter (punkt 9).....	33
15. En oberoende statlig miljötillsyn (punkt 10).....	33
16. Skalbolag (punkt 11).....	34

17. Forskning (punkt 12).....	34
Särskilda yttranden.....	36
Ekobrottsmyndigheten	36
Förteckning över behandlade förslag	37
Skrivelsen.....	37
Revisorernas förslag.....	37
Följdmotioner med anledning av regeringens skrivelse	37
Motioner från allmänna motionstiden	38

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Effektivare myndighetsarbete

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 2) och motionerna 2001/02:Ju3 yrkandena 3 och 4, 2001/02:Ju5, 2001/02:Ju331 yrkande 5 samt 2001/02:Ju392 yrkande 1.

Reservation 1 (m, fp)

Reservation 2 (v)

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (c, mp)

2. Kompetensutveckling inom ekobrottsområdet

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 1).

Reservation 5 (kd, c, mp)

3. Ökade resurser för ekobrottsbekämpning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju3 yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:Ju282.

Reservation 6 (m, fp)

4. Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 4) och motionerna 2001/02:Ju331 yrkande 7, 2001/02:Ju370 yrkande 2 samt 2001/02:Ju392 yrkande 4.

Reservation 7 (mp)

Reservation 8 (v)

Reservation 9 (kd)

5. Tillgång till skatteregistret, m.m.

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 3) och motion 2001/02:Ju392 yrkandena 2 och 3.

Reservation 10 (mp)

Reservation 11 (v)

6. Legitimationskontroll

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju392 yrkande 5.

Reservation 12 (v)

7. Sänkta skatter för att bekämpa ekonomisk brottslighet

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju2.

Reservation 13 (m, kd)

8. Licensavgifter, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju336 och 2001/02:Ju395 yrkandena 1 och 5.

9. Verkställighet av miljöstraffavgifter

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju3 yrkande 5.

Reservation 14 (m)

10. En oberoende statlig miljöinsyn

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju4.

Reservation 15 (mp)

11. Skäpbolag

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju327 yrkande 1.

Reservation 16 (kd)

12. Forskning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju3 yrkande 6 och 2001/02:Ju327 yrkande 2.

Reservation 17 (m, kd)

13. Hemliga tvångsmedel, m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju370 yrkande 1.

14. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:40 till handlingarna.

Stockholm den 19 mars 2002

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Jeppe Johnsson (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Anita Sidén (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Johan Pehrson (fp), Göran Norlander (s), Lennart Bolander (m), Yilmaz Kerimo (s) och Kjell Eldensjö (kd).

Redogörelse för ärendet

I detta ärende behandlar utskottet regeringens årliga skrivelse om den ekonomiska brottsligheten, fyra med anledning av skrivelsen väckta motioner samt yrkanden ur sju motioner väckta under den allmänna motionstiden 2001. Utskottet behandlar också ett förslag från Riksdagens revisorer rörande myndigheternas insatser mot ekonomisk brottslighet med tyngdpunkten på samverkan mellan de myndigheter som har i uppdrag att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Regeringens skrivelse

I april 1995 beslutade regeringen om en samlad strategi mot den ekonomiska brottsligheten. Strategin redovisades för riksdagen i skrivelse 1994/95:217. Riksdagen hade ingenting att erinra mot den framlagda strategin (bet. 1994/95:JuU25, rskr. 412).

I strategin slås fast att det övergripande målet är att påtagligt minska den ekonomiska brottsligheten genom åtgärder som innebär en kraftig förstärkning av samhällets samlade insatser mot sådan kriminalitet. Åtgärder skall vidtas som innebär en effektivisering när det gäller att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra ekonomisk brottslighet. En ökad tonvikt skall läggas vid det förebyggande arbetet. I detta ligger bl.a. att kontrollen skall effektiviseras och att myndigheterna skall utveckla ett problemorienterat arbetssätt.

Kampen mot den ekonomiska brottsligheten skall vara en prioriterad verksamhet för myndigheterna. Särskild vikt skall läggas vid att samordna myndigheternas prioriteringar och att utveckla deras samarbete. Vidare skall myndigheternas kompetens i fråga om ekonomisk brottslighet höjas.

En annan huvudpunkt i strategin är att näringslivet måste ta ett ökat ansvar i kampen mot den ekonomiska brottsligheten, bl.a. genom att utveckla affäretik och kontroll.

För att genomföra dessa mål redovisades i strategin ett brett åtgärdsprogram. Detta omfattade bl.a. förstärkt skattekontroll och förenklad skattelagstiftning, förbättrad myndighetsstruktur, gemensamma kontrollaktioner från myndigheterna, affäretik och internkontroll inom näringslivet, snabbare utredning och process, förbättrad lagstiftning om bolagsstyrelser m.m., sanering av utsatta branscher, effektivare lagstiftning om penningtvätt, effektivare sanktionsregler, aktivt internationellt arbete bl.a. inom EU, ökad forskning, information till allmänheten samt effektivare styrning och uppföljning av myndigheternas verksamhet.

I syfte att underlätta arbetet inrättades i december 1994 en arbetsgrupp inom Regeringskansliet. Arbetsgruppen, som kallas regeringens ekobrottsberedning, består av tjänstemän från Justitiedepartementet, Finansdepartementet

och Näringsdepartementet. En chefstjänsteman vid Justitiedepartementet är ordförande.

Regeringen redovisar sedan år 1996 varje år läget beträffande den ekonomiska brottsligheten i en skrivelse till riksdagen (skr. 1996/97:49, 1997/98:38, 1998/99:25, 1999/2000:22 och 2000/01:25).

I den nu aktuella skrivelsen redovisas översiktligt de åtgärder som vidtagits sedan föregående lägesrapport i oktober 2000 (skr. 2000/01:25) inom ramen för regeringens strategi för samlade åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten.

Till de åtgärder som behandlas hör utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet, utvecklingen av det internationella arbetet, utvecklingen av den nya myndighetsstrukturen samt forskning om ekonomisk brottslighet.

Vidare redovisas lagstiftningsarbete och andra åtgärder rörande bl.a. juridiskt och ekonomiskt biträde, s.k. målvakter, stiftelser och handelsbolag, handel med skalbolag, punktskatter och olagliga oljeutsläpp.

I skrivelsen tillkännages också att regeringen avser att utarbeta en ny samlad strategi mot den ekonomiska brottsligheten.

Riksdagens revisorers förslag

I mars 2000 beslutade Riksdagens revisorer att granska statens insatser mot ekonomisk brottslighet. Revisorernas granskning redovisades i oktober 2001 i rapporten 2001/02:3 Myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet.

Underlaget till granskningen utgörs bl.a. av intervjuer med företrädare för de centrala och regionala myndigheterna samt med tjänstemän på lokal nivå. De myndigheter som främst har granskats är Ekobrottsmyndigheten, åklagarorganisationen, polismyndigheterna och skattemyndigheternas skattebrottsenheter. Underlag i granskningen har också varit Riksrevisionsverkets rapport Vad hindrar Ekobrottsmyndigheten? En granskning av hinder för effektivt resursutnyttjande (RRV 2001:29).

Revisorernas rapport har remissbehandlats och rapporten har även diskuterats på ett seminarium hos Riksdagens revisorer den 22 november 2001. Vid seminariet deltog förutom representanter för revisorerna även representanter för de myndigheter som ansvarar för bekämpningen av ekonomisk brottslighet samt representanter för Regeringskansliet.

I detta ärende behandlar utskottet ett förslag från Riksdagens revisorer (förs. 2001/02:RR11) som bygger på den nämnda granskningen.

Revisorerna föreslår att regeringen bör ges i uppdrag att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa en god kompetensutveckling för alla poliser och åklagare inom ekobrottsområdet och i samband därmed tydligt klarlägga vilken myndighet som har ansvaret för kompetensutvecklingen för poliser och åklagare inom området. Regeringen bör även ges i uppdrag att vidta ytterligare åtgärder för att stödja Ekobrottsmyndigheten och tydligare definiera dess uppgifter och roll samt klarlägga för Ekobrottsmyndigheten och polismyndigheten nödvändigheten av en god dialog i gemensamma frågor. Revisorerna

föreslår vidare att regeringen bör ges i uppdrag att ta initiativ till en översyn av frågan om vem som bör ges tillgång till det centrala skatteregistret samt att verka för att skattemyndigheterna visar större öppenhet för samlokalisering med polis och åklagare på de orter där polis och åklagare är öppna för en sådan. Slutligen föreslår revisorerna att regeringen bör ges i uppdrag att mer aktivt verka för att frågan om Ekobrottsmyndighetens tillgång till underrättsseverksamhet får en tillfredsställande lösning.

Utskottets överväganden

Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att regeringens skrivelse läggs till handlingarna och att såväl Riksdagens revisorers förslag som de i ärendet behandlade motionerna avslås. Jämför reservationerna 1–17.

Organisationsfrågor, m.m.

Effektivare myndighetsarbete

Den 1 januari 1998 infördes en delvis ny myndighetsstruktur för bekämpning av ekonomisk brottslighet. I den nya strukturen ingår bl.a. Ekobrottsmyndigheten, som när den började sin verksamhet övertog ansvaret för ekobrottsbekämpningen i Stockholms, Skåne och Västra Götalands län. Den 1 juli 1999 övertog myndigheten också ansvaret för ekobrottsbekämpningen i Hallands och Gotlands län. Sedan den 1 juli 2001 har Ekobrottsmyndigheten även ansvaret för ekobrottsbekämpningen i Blekinge län. Myndigheten har dessutom ansvaret för bekämpning av ekonomisk brottslighet som har nationell utbredning eller internationell anknytning eller som är av principiell natur eller av stor omfattning. I övrigt svarar respektive åklagarmyndighet för detta arbete. Ekobrottsmyndigheten ansvarar tillsammans med Riksåklagaren för samordning av ekobrottsbekämpningen även i de län där myndigheten inte har ansvar för åklagarverksamheten. Inom skatteförvaltningen finns särskilda skattebrottsenheter som skall biträda åklagarna vid utredning av skattebrott. Sedan år 1995 finns i varje län ett regionalt samverkansorgan mot ekobrottslighet. Ekorådet svarar för sådan samverkan på central nivå.

Revisorerna anser att Ekobrottsmyndigheten fortfarande har en oklar ställning. Myndigheten har anställda åklagare men kommenderade poliser som är anställda av polismyndigheten. Detta förhållande gör det extra nödvändigt med en god dialog mellan Ekobrottsmyndigheten och polismyndigheten i gemensamma frågor. I samband med att myndigheten startade sin verksamhet lämnades flera viktiga frågor olösta, t.ex. samordningen av ekobrottsbekämp-

ningen under Riksåklagaren, och revisorerna anser att regeringen borde ha varit mer aktiv i att ge stöd till och styra Ekobrottsmyndigheten.

Revisorerna föreslår att regeringen ges i uppdrag att vidta ytterligare åtgärder för att stödja Ekobrottsmyndigheten och tydligare definiera dess uppgifter och roll samt att klarlägga för Ekobrottsmyndigheten och polismyndigheten nödvändigheten av en god dialog i gemensamma frågor.

I motion Ju3 (m) anser motionärerna att det bör ske en omorganisation av Ekobrottsmyndigheten i syfte att göra verksamheten mer effektiv. I samma motion begärs också att det skall ske en översyn av samarbetet mellan Ekobrottsmyndigheten och skattebrottsenheterna för att göra ansvarsfördelningen mellan myndigheterna tydligare.

I motionerna Ju5 och Ju331 (båda kd) begärs en utredning om Ekobrottsmyndighetens ansvarsområde. Motionärerna anser att Ekobrottsmyndighetens ansvarsområde skall omfatta hela landet och att den skall handlägga avancerad ekonomisk brottslighet och annan allvarlig brottslighet som har samband med denna, t.ex. grova miljöbrott.

I motion Ju392 (v) begärs att det skall ske en optimal prioritering av hur utredningsresurser i kampen mot den ekonomiska brottsligheten utnyttjas.

Vid riksmötet 1996/97 uttalade utskottet sin tillfredsställelse över att regeringen hade för avsikt att inrätta en Ekobrottsmyndighet. Den nya myndighetens tillkomst borde kunna innebära en betydande förstärkning av samhällets insatser mot den ekonomiska brottsligheten. Utskottet instämde i regeringens bedömning att Ekobrottsmyndigheten borde inrättas som en självständig myndighet inom åklagarväsendet. Därigenom skulle myndigheten på ett naturligt sätt knytas till den organisation för brottsbekämpning som redan existerade (bet. 1996/97:JuU6 s. 9).

Utskottet har härefter vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om att Ekobrottsmyndigheten skall avvecklas och anför att det anser att Ekobrottsmyndighetens verksamhet väl fyller de syften för vilka den inrättats (jfr. bet. 1998/99:JuU9 s. 4 och 2000/01:JuU1 s. 54).

När utskottets senast tog ställning till Ekobrottsmyndighetens organisation noterade utskottet att Riksrevisionsverket avlämnat en rapport: Vad hindrar Ekobrottsmyndigheten? En granskning av hinder för effektivt resursutnyttjande (RRV 2001:29). Flera av de hinder verket har identifierat i sin rapport beror på att den organisatoriska speciallösning som Ekobrottsmyndigheten utgör ställer höga krav på samverkan med polis- och åklagarväsendet. Många hinder beror dock på interna förhållanden. Riksrevisionsverket gör den bedömningen att reformen ännu inte är genomförd fullt ut. Mot bakgrund av den uppslutning som finns bakom lösningen med Ekobrottsmyndigheten inom myndigheten och den korta tid som förflutit sedan Ekobrottsmyndigheten bildades finns det enligt Riksrevisionsverket skäl för att myndigheten skall fortsätta sin verksamhet. Alternativet att i nuläget avsluta eller begränsa Ekobrottsmyndighetens verksamhet vore enligt Riksrevisionsverkets bedömning inte en lämplig åtgärd mot bakgrund av den stora satsning som gjordes

för att bilda myndigheten och som baserades på ett stort missnöje med polis- och åklagarväsendets prioritering av ekobrottsärenden.

Utskottet fann i likhet med tidigare att det inte kunde se något skäl för att förorda att Ekobrottsmyndigheten skulle avvecklas. Utskottet utgick dock från att myndigheten noga analyserar den av Riksrevisionsverket framtagna hindersanalysen för att kunna effektivisera arbetet (bet. 2001/02:JuU1 s. 60 f).

I den nu behandlade skrivelsen anför regeringen (s. 12) att arbetet med att vidareutveckla den nya myndighetsstrukturen kommer att fortsätta. Därvid kommer Riksrevisionsverkets rapport, Riksdagens revisorers rapport Myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet (2001/02:3) och den rapport – Översyn av Ekobrottsmyndighetens organisation – som Ekobrottsmyndigheten låtit en extern konsult ta fram enligt regeringen att utgöra ett värdefullt underlag.

Regeringen har också i regleringsbrevet för år 2002 avseende Ekobrottsmyndigheten givit myndigheten i uppdrag att bl.a. återredovisa vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av uppgiften att nationellt utveckla och samordna bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten. Ekobrottsmyndigheten skall också redovisa samverkan med polisen när det gäller rekrytering av personal och när det gäller brottsutredning, brottsförebyggande arbete samt kriminalunderrättelseverksamhet, samverkan med skattebrottsenheterna i brottsutredningar samt på vilket sätt myndigheten tillsammans med Riksåklagaren samordnat ekobrottsbekämpningen i hela landet.

Även Riksåklagaren skall enligt regleringsbrevet avseende åklagarorganisationen år 2002 återredovisa bl.a. på vilket sätt Riksåklagaren tillsammans med Ekobrottsmyndigheten samordnat ekobrottsbekämpningen i hela landet.

Det kan här finnas anledning att även nämna att regeringen i skrivelsen (s. 3 f) anför att den anser att det nu är lämpligt att göra en samlad analys av resultaten av de gångna årens arbete inom ekobrottsområdet. För att säkerställa ett fortsatt offensivt arbete mot den ekonomiska brottsligheten bör därefter en ny samlad strategi utarbetas. Ett grundkrav bör därvid, enligt regeringen, bl.a. vara att strategin utgör ett reellt stöd för att göra riktiga prioriteringar i arbetet med att motverka ekonomisk brottslighet. Med hänsyn till att det rör sig om ett vidsträckt område med komplicerade frågeställningar där flera viktiga intressen måste balanseras mot varandra får frågor om prioriteringar central betydelse. För att få till stånd en slagkraftig ekobrottsbekämpning krävs därför, anför regeringen, att resurserna används på ett optimalt sätt. Också i detta sammanhang kommer de ovan nämnda rapporterna från Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer att utgöra värdefulla underlag.

Frågan om utarbetandet av en ny samlad strategi mot den ekonomiska brottsligheten och det fortsatta arbetet med att vidareutveckla Ekobrottsmyndigheten bereds nu i Regeringskansliet.

Som konstaterats i de ovan nämnda rapporterna finns det brister i det sätt på vilket den nya myndighetsstrukturen har fungerat. Problem har iakttagits såväl vad avser samordningen mellan de olika myndigheterna som inom

Ekobrottsmyndigheten. Revisorerna drar slutsatsen att en del av dessa problem kan ha sin grund i bristande styrning från regeringens sida.

Utskottet anser emellertid att Ekobrottsmyndigheten alltså väl fyller de syften för vilka den en gång inrättades. Utskottet kan också konstatera att regeringen under senare tid blivit mer aktiv i dessa frågor, och som framgått ovan pågår arbete både inom Regeringskansliet och inom de olika myndigheterna för att åtgärda de brister som har konstaterats inom myndighetsstrukturen. Utskottet förutsätter att regeringen i det fortsatta arbetet aktivt kommer att bevaka utvecklingen inom området och vid behov vidta nödvändiga åtgärder. Mot den bakgrunden anser utskottet att det för närvarande inte finns något behov av ett uttalande från riksdagens sida i dessa frågor. Såväl revisorernas förslag som motionerna Ju331 och Ju392 i berörda delar samt motion Ju5 avstyrks.

Vad avser motion Ju3 vill utskottet, utöver det anförda, upplysa om att det tidigare har behandlat ett motsvarande motionsyrkande om en översyn av samarbetet mellan Ekobrottsmyndigheten och skattebrottsenheterna (bet. 1999/2000:JuU5 s. 8 f). Utskottet avstyrkte yrkandet och anförde att det av lagen om skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar klart framgår vilka befogenheter skattebrottsenheterna har. Bland annat framgår att det är åklagaren som i varje enskilt fall har att ta ställning till om det är lämpligt att utredningen görs av en skattebrottsenhet. Undantag utgör endast okomplicerade utredningar där man kan räkna med ett bötesstraff efter erkännande. Utskottet ansåg därför att oklarheter i fråga om ansvarsfördelningen mellan åklagarväsendet och skattebrottsenheterna inte torde uppkomma. Därtill kom att en central samrådsgrupp inrättats för att underlätta samverkan mellan de olika myndigheterna. Skulle frågor rörande ansvarsfördelningen mellan myndigheterna uppstå bör sådana frågor kunna behandlas i denna grupp.

Utskottet, som inte finner skäl att nu inta någon annan ståndpunkt, avstyrker motion Ju3 i berörd del.

Kompetensfrågor

Revisorerna anför i sin rapport att det i samband med deras granskning av de myndigheter som arbetar med ekonomisk brottslighet kom fram kritik mot brister i utbildningen av poliser och åklagare. En orsak till detta anser revisorerna är oenighet mellan myndigheterna om vem som skall svara för vidareutbildningen för dessa grupper. Revisorerna anser att regeringen redan i samband med bildandet av Ekobrottsmyndigheten borde ha klargjort vilken myndighet som har ansvaret för kompetensutvecklingen för poliser och åklagare inom ett så viktigt område som ekobrottsbekämpningen.

Revisorerna föreslår att regeringen ges i uppdrag att vidta nödvändiga initiativ för att säkerställa en god kompetensutveckling för poliser och åklagare inom ekobrottsområdet. I samband med detta bör regeringen också tydligt klarlägga vilken myndighet som har ansvaret för kompetensutvecklingen av dessa yrkesgrupper inom ekobrottsområdet.

Av regleringsbrevet för Ekobrottsmyndigheten år 2002 följer att myndigheten skall redovisa de åtgärder som vidtagits för att tillsammans med Riksåklagaren verka för att gemensamma riktlinjer utvecklas när det gäller frågor om personalpolitik samt kompetens- och karriärutveckling. Ekobrottsmyndigheten skall vidare redovisa de åtgärder som vidtagits för att tillgodose de vid myndigheten arbetande polisernas behov av kompetensutveckling, både vad gäller utbildning för ekobrottsbekämpning och övrig polisiär utbildning. Slutligen skall Ekobrottsmyndigheten redovisa i vilken omfattning myndigheten har tillhandahållit utbildning för ekobrottsbekämpning för åklagare, poliser och annan personal som inte arbetar vid myndigheten.

Även Riksåklagaren skall enligt regleringsbrevet för åklagarorganisationen år 2002 återredovisa vilka åtgärder som vidtagits för att tillsammans med Ekobrottsmyndigheten verka för att gemensamma riktlinjer utvecklas när det gäller frågor om personalpolitik samt om kompetens- och karriärutveckling.

Det kan här också nämnas att Ekobrottsmyndigheten i sin årsredovisning för år 2001 anför att poliser verksamma vid Ekobrottsmyndigheten bl.a. har deltagit i polisens skjututbildningar och kurser i självskydd samtidigt som polismyndigheternas personal genomgått ett flertal kurser inom ekobrottsområdet som genomförts i Ekobrottsmyndighetens regi.

Den ekonomiska brottsligheten berör ett antal olika samhällsområden. Utredningarna kan vara omfattande vad avser det utredningsmaterial som skall hanteras och i sak vara mycket komplicerade. Utskottet delar naturligtvis revisorernas uppfattning att alla de som skall utreda ekonomisk brottslighet måste ha goda kunskaper inom de relevanta områdena. Det är inte acceptabelt att oklarheter mellan de olika myndigheterna om vem som skall stå för utbildningen leder till kompetensförluster bland personalen. Det är därför mycket tillfredsställande att utskottet nu kan konstatera att frågan om vilken myndighet som skall ha ansvaret för kompetensutveckling för de poliser som tjänstgör vid Ekobrottsmyndigheten numera är löst. Ansvaret för denna åvilar, som framgår av regleringsbrevet, Ekobrottsmyndigheten. Härutöver har Ekobrottsmyndigheten självklart ansvaret för kompetensutveckling för den personal som är anställd vid myndigheten, t.ex. åklagare. Utskottet noterar också att såväl Ekobrottsmyndigheten som Riksåklagaren av regeringen har fått uppdrag som syftar till bättre möjligheter till kompetensutveckling av personalen.

Enligt utskottet finns det mot den bakgrunden inte skäl för riksdagen att nu göra något särskilt uttalande med anledning av revisorernas förslag, varför det avstyrks i nu berörd del.

I motion Ju282 (s) efterlyser motionärerna en kartläggning av åklagarnas resurser och kompetens för att motverka ekonomisk brottslighet.

Inriktningen av åklagarväsendets verksamhet regleras av regeringen. I vilken grad och på vilka sätt verksamhetsmålen har uppfyllts skall återrapporteras till regeringen. Av regleringsbrevet för åklagarväsendet för år 2002 följer bl.a. att åklagarorganisationen har att till regeringen redovisa sitt resultat bl.a. vad avser ärenden rörande ekonomisk brottslighet och miljöbrottslighet. Vi-

dare följer att Ekobrottsmyndigheten har att till regeringen inkomma med en sammanhållen beskrivning och analys av hur verksamheten utvecklats och dess resultat. Därvid skall lämnas uppgifter om bl.a. hur många ärenden som lett till lagföring, antalet inkomna respektive avslutade ärenden samt antalet ärenden som har överlämnats till skattebrottsenheterna och antalet ärenden som har redovisats av dessa enheter till Ekobrottsmyndigheten. Ekobrottsmyndigheten skall dessutom till regeringen redovisa samverkan med skattebrottsenheterna och de totala utgifterna uppdelade på de olika avdelningarna och den centrala staben.

Redovisningen av verksamhetsmålen och de åtgärder som vidtagits i fråga om ekobrottsbekämpningen lämnas i respektive myndighets årsredovisning. I denna och i budgetunderlaget för kommande år lämnas också en redovisning av hur myndighetens resurser använts och vilka resurser som krävs för det fortsatta arbetet.

Utskottet konstaterar att arbetet inom åklagarväsendet med att bekämpa den ekonomiska brottsligheten löpande följs upp i budgetarbetet. Härvid kartläggs också vilka behov av resurser som finns inom åklagarväsendet. Enligt utskottet finns det för närvarande inte anledning att tillsätta någon utredning för en översyn av åklagarväsendets ekobrottsbekämpning. Motion Ju282 avstyrks.

I motion Ju3 (m) begärs att ytterligare resurser skall anvisas till polis- och åklagarväsendet för att möjliggöra att experter kan hyras in vid utredning av ekobrott.

Frågan om polisorganisationens respektive åklagarväsendets resurser har behandlats helt nyligen av utskottet i budgetbetänkandet för år 2002. Utskottet tillstyrkte därvid regeringens förslag om att för år 2002 anvisa drygt 740 miljoner kronor till åklagarorganisationen och drygt 312 miljoner kronor till Ekobrottsmyndigheten samt drygt 13 117 miljoner kronor till polisorganisationen (prop. 2001/02:1 utg.omr. 4 s. 113 f, bet. 2001/02:JuU1).

Utskottet finner inte anledning att nu ta initiativ till ytterligare resurser. Motion Ju3 avstyrks i nu behandlad del.

Underrättelseverksamhet, m.m.

Ekobrottsmyndigheten

Revisorerna anser i sin rapport att det är ett stort trovärdighetsproblem för ekobrottsbekämpningen att Ekobrottsmyndigheten anser att ingen underrättelseverksamhet bedrivs på ekobrottsområdet och att myndigheten därmed förhindras att bekämpa den ekonomiska brottsligheten på bästa sätt. Revisorerna anser att en så viktig fråga som Ekobrottsmyndighetens tillgång till underrättelseverksamhet borde vara löst drygt tre år efter myndighetens bildande. Justitiedepartementet borde, när myndigheterna inte själva förmått lösa frågan, ha verkat för att frågan skulle ha lösts på ett tillfredsställande sätt.

Revisorerna föreslår att regeringen ges i uppdrag att bli mer aktiv och verka för att frågan om Ekobrottsmyndighetens tillgång till underrättelseverksamhet får en tillfredsställande lösning.

I motion Ju331 (kd) begärs att Ekobrottsmyndigheten skall tillåtas att upprätta ett eget spanings- och underrättelseregister.

I motionerna Ju370 (s) och Ju392 (v) begärs att Ekobrottsmyndigheten skall ges tillgång till de polisiära spaningsregistren.

I april 1997 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om sekretess vid bekämpning av ekonomisk brottslighet, m.m. (dir. 1997:61). Utredningen skulle föreslå åtgärder i syfte att effektivisera bekämpningen av ekonomisk brottslighet genom att göra det möjligt för berörda myndigheter och andra organ att i ökad utsträckning lämna information till andra myndigheter om sådant som har betydelse för att förebygga, upptäcka eller utreda ekonomisk brottslighet, t.ex. vid gemensamma kontrollaktioner.

Utredningen, som antog namnet Ekosekretessutredningen, överlämnade sitt betänkande Ekonomisk brottslighet och sekretess (SOU 1999:53) till regeringen i maj 1999. I betänkandet redogörs för gällande bestämmelser på området samt i vilken mån de bör ändras. Vissa utvidgningar i myndigheternas möjligheter att utbyta information med varandra föreslås, t.ex. anser utredningen att myndigheter, utan hinder av sekretess, i vissa fall skall kunna lämna uppgifter om planerad brottslighet till polis, tull eller polisman vid Ekobrottsmyndigheten. Det föreslås också att polisen och tullen skall ges ökade möjligheter till informationsutbyte med varandra.

Några av utredningens förslag har redan genomförts. Övriga av Ekosekretessutredningens förslag bereds för närvarande inom Justitiedepartementet, och en proposition förväntas bli överlämnad till riksdagen under våren 2002.

Ekobrottsmyndigheten har i yttrande över Ekosekretessutredningens betänkande pekat på att myndigheten inte har tillgång till samma verktyg som polisen och skattebrottsenheterna har för att bedriva kriminalunderrättelseverksamhet. Frånvaron härav har enligt Ekobrottsmyndigheten medfört effektivitetsförluster i det operativa arbetet och hindrat myndighetens utvecklingsarbete när det gäller det brottsförebyggande arbetet. Myndigheten anser därför att den bör ges samma befogenheter som polisen har på området, t.ex. genom att polisdatalagen (1998:622) utvidgas till att även omfatta Ekobrottsmyndigheten. En begäran härom har framställts till regeringen i en promemoria av den 2 oktober 2000 (dnr Ju2000/4982).

Ekobrottsmyndighetens begäran bereds för närvarande inom Justitiedepartementet.

Den 7 juni 2001 beslutade regeringen att uppdra åt Ekobrottsmyndigheten och Rikspolisstyrelsen att gemensamt vidareutveckla den nationella underrättelseverksamheten på ekobrottsområdet samt se till att polispersonal vid Ekobrottsmyndigheten – i den utsträckning nuvarande bestämmelser medger – får åtkomst till polisens register och IT-system (Ju2000/4982/PÅ [delvis]).

Uppdraget, såvitt avser register- och systemåtkomst, redovisades gemensamt av myndigheterna i en skrivelse av den 20 december 2001. Där anför myndigheterna att de kommit överens om att polispersonal och viss administrativ personal som är verksam vid Ekobrottsmyndigheten skall få tillträde till vissa dataregister och datasystem. En förutsättning är att det inte finns några lagliga hinder och att det finns ett operativt behov av informationen. Anslutning av samtliga arbetsenheter vid ekobrottsmyndigheten avses ske före utgången av mars 2002.

Den andra delen av uppdraget redovisades, även den gemensamt, i en skrivelse av den 30 januari 2002. Där anför myndigheterna att problem avseende underrättelseverksamheten funnits vid de myndigheter som ligger inom Ekobrottsmyndighetens primära ansvarsområde. Problemen har främst rört det löpande informationsflödet. Bristande sakkompetens på ekobrottsområdet hos polismyndigheternas underrättelsefunktioner har också påverkat möjligheterna att beakta samband mellan ekobrott och annan grov brottslighet. För att överbygga de redovisade svårigheterna har samverkan utvecklats i form av regelbundna möten, fasta informationsrutiner och informella kontakter mellan myndigheterna.

Myndigheterna pekar också på att utöver det nyss nämnda samarbetet pågår sedan september 2001 en försöksverksamhet som berört östra avdelningen vid Ekobrottsmyndigheten och finanspolisen. I detta projekt har avdelningen – efter vederbörlig sekretessprövning – informerat finanspolisen om till avdelningen inkommande brottsanmälningar. Finanspolisen har sedan granskat uppgifter i kriminalunderrättelseregistret och det särskilda penningtvättsregistret. Finanspolisen har därefter återrapporterat till avdelningen för det fortsatta utredningsarbetet. En utvärdering av projektet kommer att genomföras under våren 2002.

I ett vidare och mer långsiktigt utvecklingsperspektiv finns det, enligt myndigheterna, anledning att peka på det omfattande arbete som för närvarande bedrivs för att ta fram en för underrättelsearbetet inom polisväsendet gemensam modell, som också skall kunna tillämpas i förhållande till andra med Polisen samverkande myndigheter och organ. Ett förverkligande av det aktuella underrättelseprojektet bedöms i väsentliga avseenden kunna tillgodose de utvecklingsbehov av mera långsiktig karaktär som finns när det gäller underrättelseverksamheten på ekobrottsområdet.

Avslutningsvis anför myndigheterna att den fortsatta utvecklingen av underrättelseverksamheten inom ekobrottsområdet enligt deras mening bör bygga på det arbete som inletts mellan berörda funktioner vid myndigheterna. Genom att poliserna som är verksamma vid Ekobrottsmyndigheten ansluts till de polisiära kommunikationsnäten kommer också kontaktvägarna att löpa smidigare. Härutöver redovisar myndigheterna också att de arbetar på en lösning som skulle ge i första hand poliser vid Ekobrottsmyndighetens specialenheter direkt åtkomst till kriminalunderrättelseregistret efter en behörighetsprövning vid Rikspolisstyrelsen. – Den sistnämnda åtgärden torde enligt utskottet kräva en lagändring.

Som framhålls av både revisorerna och motionärerna är tillgången till en väl fungerande underrättelsetjänst av vital betydelse för de myndigheter som skall arbeta med att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Utskottet kan också dela uppfattningen att samordningen mellan de olika myndigheterna i dessa frågor inte fungerat på ett optimalt sätt. Utskottet kan emellertid nu konstatera att genom de åtgärder som vidtagits av Ekobrottsmyndigheten och Rikspolisstyrelsen får de förslag som revisorerna för fram anses tillgodosedda.

Vad gäller de i motionerna begärda åtgärderna som går därutöver är dessa frågor för närvarande under beredning inom Justitiedepartementet. Utskottet anser inte att det pågående arbetet bör föregripas.

Sammantaget innebär det anförda att utskottet föreslår att riksdagen avslår revisorernas förslag samt motionerna Ju331, Ju370 och Ju392 i berörda delar.

Skattebrottsenheterna

Sedan den 1 januari 1998 kan skattemyndigheterna i viss utsträckning handlägga utredningar om ekonomisk brottslighet (prop. 1997/98:10, bet. SkU10, rskr. 70). Den brottsutredande verksamheten bedrivs vid särskilda skattebrottsenheter inom skatteförvaltningen. Dessa skall organisatoriskt hållas åtskilda från skatteutredningsverksamheten. Sedan den 1 januari 1999 finns särskilda skattebrottsenheter inrättade vid samtliga landets tio regionala skattemyndigheter.

Revisorerna föreslår att regeringen ges i uppdrag att ta initiativ till en översyn av frågan om vem som bör ha tillgång till det centrala skatteregistret. Regeringen bör också verka för att skattemyndigheterna visar större öppenhet för samlokalisering mellan skattebrottsenheterna och polis och åklagare på de orter där poliser och åklagare är öppna för samlokalisering.

I motion Ju392 (v) anser motionärerna att skattebrottsutredarnas tillgång till aktuella uppgifter ur det centrala skatteregistret och deras rätt att använda tvångsmedel måste underlättas.

Utskottet vill inledningsvis påminna om att det i samband med att skattebrottsenheterna inrättades framhöll att det inte är förenligt med artikel 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna att en förvaltningsmyndighet utreder brott inom sitt eget område (yttr. 1997/98:JuU2y s. 6). Detta främst med hänsyn till att skattemyndigheten kan komma att utnyttja den enskildes skyldighet att i skatteförfarandet svara på frågor rörande förhållanden som påverkar hans skattskyldighet till att efter det att brottsmisstanke uppstått kräva svar på frågor som den skattskyldige i en brottsutredning inte behöver svara på.

Riksdagen har härefter vid två tillfällen ställt sig bakom regeringens bedömning att det inte är lämpligt att skattebrottsenheterna får direktåtkomst till det centrala skatteregistret. Motivet har bl.a. varit att det inte ansetts lämpligt med hänsyn till den enskildes integritet och att det skulle innebära ett kringgående av den sekretessprövning som skall ske innan en uppgift lämnas till en

annan myndighet (prop. 1998/99:34, bet. 1998/99:SkU9 och prop. 2000/01:33, bet. 2000/01:SkU20).

I regleringsbrevet för år 2001 avseende skatteförvaltningen och exekutionsväsendet gav regeringen Riksskatteverket i uppdrag att utvärdera skattebrottsenheternas verksamhet. Riksskatteverket redovisade uppdraget i rapporten *En ny kraft i ekobrottsbekämpningen – En utvärdering av skattebrottsenheterna* (RSV Rapport 2001:7). I rapporten lämnar Riksskatteverket förslag på lagändringar som avser skattebrottsenheternas verksamhet, bl.a. föreslås att skattebrottsutredarna skall få tillgång till det centrala skatteregistret och rätt att i viss omfattning använda tvångsmedel.

I budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/02:1, volym 2, utg.omr. 3 s. 15) anför regeringen att det har framkommit önskemål om en möjlighet att i större omfattning få tillgång till uppgifterna i skattemyndighetens register och en möjlighet att i begränsad omfattning använda sig av tvångsmedel. Regeringen kommer när Riksskatteverket redovisat utvärderingen – som då ännu inte hade publicerats – att ta ställning till om en översyn av skattebrottsenheternas arbetsmetoder och befogenheter behövs.

Enligt vad utskottet inhämtat bereds dessa frågor inom Regeringskansliet, och för närvarande övervägs om det skall tillsättas en utredare med uppdrag att se över skattebrottsenheternas verksamhet bl.a. med avseende på frågor om enheternas tillgång till uppgifter i skatteregister och behovet att i begränsad omfattning använda tvångsmedel.

Utskottet, som inte vill föregripa detta arbete, avstyrker såväl revisorernas förslag som motion Ju392 i berörda delar.

I motion Ju392 (v) efterfrågar motionärerna även en rätt för revisorer att göra legitimationskontroller i samband med skatterevisioner på arbetsplatser.

Såväl justitieutskottet som skatteutskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden rörande legitimationskontroll i samband med arbetsplatsrevisioner (jfr. bet. 1997/98:SkU28 s. 48 och 1998/99:JuU9 s. 11). Senast riksdagen uttalade sig i frågan var våren 2001 (se bet. 2000/01:SkU16 s. 18, rskr. 91) då yrkandet avstyrktes bl.a. med hänvisning till att förslaget var alltför långtgående då det skulle innebära att skattemyndigheten i detta avseende skulle få väsentligt mer långtgående befogenheter än polisen.

Justitieutskottet, som inte finner skäl att göra någon annan bedömning, avstyrker motion Ju392 i berörd del.

Skattefrågor

Sänkta skatter för att bekämpa ekonomisk brottslighet

I motion Ju2 (m) föreslås att sänkta skatter skall användas som ett medel att bekämpa ekonomisk brottslighet.

Finansutskottet behandlade nyligen frågan om skattepolitikens allmänna inriktning. Därvid behandlades även en motion med likartade synpunkter som de nu aktuella (bet. 2001/02:FiU1 s. 176 f). Finansutskottet ställde sig bakom den av regeringen förordade inriktningen av skattepolitiken och avstyrkte den

då aktuella motionen. Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2001/02:34).

Utskottet finner inte skäl att frångå den bedömning som finansutskottet nyss gjort. Motion Ju2 avstyrks.

Licensavgifter, m.m.

I motion Ju336 (s) begärs att köp av svart arbetskraft skall kriminaliseras. I motion Ju395 (s) föreslås åtgärder för att minska den ekonomiska brottsligheten, såsom införande av licensavgifter inom speciella branscher.

Regeringen tillkallade i november 1995 en särskild utredare för att utreda vissa frågor om effektivisering av kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Utredaren skulle bl.a. överväga vilka åtgärder som krävdes för att sanera branscher som är särskilt utsatta för ekonomisk brottslighet (dir. 1995:142).

Utredningen, som antog namnet Branschsaneringsutredningen, överlämnade sitt huvudbetänkande Branschsanering – och andra metoder mot ekobrott (SOU 1997:111) till regeringen i september 1997. I betänkandet finns en beskrivning av de problem som finns inom vissa särskilt utsatta branscher i fråga om ekonomisk brottslighet. Vidare lämnas både vissa förslag till och förs vissa principdiskussioner om hur dessa branscher skulle kunna saneras från ekonomisk brottslighet. Bland de åtgärder som utredningen tog upp var licensavgifter.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. I vissa delar har dock beredningen avslutats, t.ex. i fråga om bestämmelserna om offentlig upphandling.

Även på myndighetsnivå pågår olika projekt för att stävja ekonomisk brottslighet av olika slag. Här kan t.ex. nämnas det riksomfattande projekt som Riksskatteverket och skattemyndigheterna driver i samverkan med Ekobrottsmyndigheten sedan början av mars 2000 – Riksprojektet – i syfte att komma till rätta med den organiserade handeln med svart arbetskraft inom främst installationsbranschen. Målet för projektet är även att hitta en effektiv metod för att minimera förekomsten av organiserad handel med svart arbetskraft. Projektet omfattar både kontroll och olika former av informationsinsatser. Inom ramen för projektet har det bildats en särskild lagstiftningsgrupp som skall överväga vilka lagändringar som skulle behövas för att på ett effektivt sätt kunna bekämpa denna brottslighet.

I juni 2001 redovisade projektet en första delutvärdering i rapporten Riksprojektet – Kontroll av svart arbetskraft inom byggbranschen (RSV:s rapport 2001:9). Där föreslås bl.a. en översyn av lagstiftningen så att uppdragsgivare åläggs en skyldighet att göra skatteavdrag för underentreprenörerna, och Riksskatteverket har redovisat ett förslag med den inriktningen (RSV:s rapport 2002:6).

Som en följd av bl.a. de resultat som framkommit genom Riksprojektets arbete beslutade regeringen den 21 februari i år att tillsätta en kommission för att föreslå åtgärder som syftar till att främja konkurrensen och motverka konkurrensbegränsande beteende, användande av svart arbetskraft och kartell-

bildning inom bygg- och anläggningssektorn (dir. 2002:24). Kommissionen skall redovisa resultatet av sitt arbetet senast den 15 oktober i år.

Vidare kan nämnas att Riksskatteverket i februari 2002 redovisade ett regeringsuppdrag om förenklingar av regelverket på beskattningsområdet. I rapporten Schablonbeskattning? – en principskiss (RSV:s rapport 2002:3) presenterar Riksskatteverket en principskiss för hur ett regelverk för beskattning med schabloner för mindre företag bör utformas.

Enligt vad utskottet har inhämtat bereds ärendet vidare inom Regeringskansliet.

Utskottet delar i och för sig motionärernas uppfattning att den ekonomiska brottligheten inom vissa branscher utgör ett problem och att det är av stor vikt att den bekämpas. Som framgår ovan pågår emellertid ett omfattande arbete på området såväl inom Regeringskansliet som på myndighetsnivå. Enligt utskottet finns det mot den bakgrunden inte skäl för riksdagen att nu göra något särskilt uttalande med anledning av motionerna. Motion Ju395 i nu berörd del och motion Ju336 avstyrks.

En effektivare miljöbrottsbekämpning

Verkställighet av miljöstraffavgifter

Av 30 kap. 1 § miljöbalken följer att en näringsidkare skall åläggas att betala miljöstraffavgift i vissa fall när han vid bedrivandet av sin verksamhet bl.a. åsidosatt föreskrifter eller tillstånd och villkor som har meddelats med stöd av balken. Avgiften bygger på ett strikt ansvar.

Miljöstraffavgiften påförs genom beslut av tillsynsmyndigheten och får överklagas till miljödomstol. Enligt 30 kap. 5 § miljöbalken skall avgiften betalas inom trettio dagar efter det att avgiften har beslutats eller den längre tid som anges i beslutet. Efter den sista betalningsdagen får avgiften verkställas såsom en dom som har vunnit laga kraft. Den är alltså direkt verkställbar.

I motion Ju3 (m) begärs att nuvarande ordning ändras på så sätt att miljöstraffavgift inte skall kunna verkställas innan ett eventuellt överklagande av tillsynsmyndighetens beslut härom blivit slutligt prövat.

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden (se bet. 1999/2000:JuU5 s. 9 f). Senast i december 1999 avstyrkte utskottet ett sådant yrkande och anförde i huvudsak att det, liksom regeringen, ansåg att miljöstraffavgifterna borde kunna tas ut utan hinder av att beslutet inte vunnit laga kraft. Utskottet påtalade därvid att miljödomstolen med stöd av 28 § förvaltningsprocesslagen kan förordna att beslutet tills vidare inte får verkställas. Detta borde enligt utskottet ge en erforderlig garanti för att obefogade beslut om miljöstraffavgift inte verkställs.

Det kan här också finnas anledning att nämna att regeringen den 22 december 1999 beslutade att tillkalla en parlamentarisk kommitté – Miljöbalkskommittén (dir. 1999:109) med uppdrag att utvärdera tillämpningen av miljöbalken och lämna förslag till nödvändiga reformer. Kommittén skall bl.a. utvärdera effektiviteten hos det nya sanktionssystemet och samspelet mellan

tillsynsreglerna, sanktionsavgifterna och de straffrättsliga reglerna samt föreslå de ändringar av regelverket som kan behövas.

Kommittén skall i ett samlat betänkande senast den 1 juli 2002 lämna förslag till de mer omfattande ändringar som uppdraget kan medföra samt senast den 31 december 2003 i ett slutbetänkande redovisa en fullständig bild av hur miljöbalken fått genomslag i den praktiska tillämpningen liksom andra frågor som rör uppföljningen av de centrala instrumenten i balken.

Utskottet, som i och för sig inte kan se att det framkommit några skäl som ger anledning att frånga det nyssnämnda ställningstagandet, anser i vart fall att det pågående utredningsarbetet inte bör föregripas. Motion Ju3 i berörd del avstyrks.

En oberoende statlig miljötillsyn

I motion Ju4 (mp) anförs att den nuvarande utformningen av tillsynsorganisationen uppvisar klara brister och att det med nuvarande ansvarsfördelning mellan kommunal, regional och central nivå saknas de nödvändiga förutsättningarna för en effektiv tillsyn. Motionären begär därför att det bör tillsättas en utredning om förutsättningarna för, och utformningen av, en oberoende statlig myndighet med ansvar för miljötillsynen som bl.a. tar upp frågan om att kommunala tillsynsärenden inte bör överklagas till länsstyrelsen.

Utskottet delar motionärens uppfattning att en väl fungerande tillsyn är av avgörande betydelse för miljöbrottsbekämpningen eftersom upptäckten av miljöbrott till allra största delen sker vid tillsynsarbetet. Brister i tillsynsorganisationen har också varit föremål för uppmärksamhet från skilda håll, bl.a. i en rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), Att granska sig själv – en ESO-rapport om den kommunala miljötillsynen. Även Naturvårdsverket har under hösten 2000 redovisat ett regeringsuppdrag i rapporten Kommunernas organisation för tillsyn över miljöfarlig verksamhet m.m. I rapporten konstateras att det förekommer kommuner där ansvaret för drift av miljöfarlig verksamhet och ansvaret för tillsyn över denna åvilar samma nämnd eller förvaltning. I rapporten lämnas förslag som syftar till att motverka olämpliga organisatoriska lösningar bl.a. genom tydligare jävsregler i kommunallagen. Dessutom föreslås att länsstyrelsens roll vid s.k. överlåtelse av tillsynen – kommunen övertar tillsynsuppgifter från länsstyrelsen – skall stärkas. Förslagen som remissbehandlats är föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Också den ovan nämnda Miljöbalkskommittén har i uppdrag att utvärdera tillämpningen av miljöbalken och lämna förslag till nödvändiga reformer. Bland de frågor som kommittén skall ägna särskilt intresse är tillsynens effektivitet.

Här kan även nämnas att regeringen genom beslut den 21 september 2000 tillkallade en utredare med uppdrag att utreda hur den statliga tillsynen kan göras till ett tydligare och effektivare förvaltningspolitiskt instrument som bättre bidrar till kontrollen och genomförandet av demokratiskt fattade beslut. Kommittén som tog namnet Tillsynsutredningen avlämnade i februari 2002

ett delbetänkande Statlig tillsyn – Granskning på medborgarnas uppdrag (SOU 2002:14). I betänkandet lämnas en beskrivning av den nuvarande tillsynen. I syfte att stärka och förtydliga tillsynen föreslår utredningen att bestämmelser som är gemensamma för all statlig tillsyn ska samlas i en ny generell lag. Lagen bör bland annat behandla frågor om tillsynsorganens tillträde till tillsynsobjekten, frågor om sanktioner och rätten att överklaga. I syfte att stärka professionalismen i tillsynen föreslås också att en "Tillsyns-akademi" skapas av myndigheter med tillsynsuppgifter. Utredningen ifrågasätter också kommunernas roll i utövandet av den statliga tillsynen och anser att denna fråga bör prövas av den aviserade utredningen om relationer mellan staten, kommunerna och landstingen.

Betänkandet är för närvarande ute på remiss. Efter det att remissomgången är avslutad kommer tilläggsdirektiv att utfärdas. Enligt de ursprungliga direktiven skall tilläggsdirektiven ge kommittén i uppdrag att lämna förslag till hur tillsynen kan göras tydligare och effektivare.

Utskottet finner inte att det föreligger några skäl som ger anledning att föregripa det arbete som pågår. Motion Ju4 avstyrks.

Skalbolag

I motion Ju327 (kd) begärs att det skall göras en utvärdering av omfattningen av skalbolagsaffärer och en ny konsekvensbeskrivning avseende effekterna för fåmansföretagen vad avser förslagen om stoppregler för skalbolagsaffärer.

Hösten 1998 begärde Riksskatteverket att regeringen skulle vidta lagstiftningsåtgärder mot handel mot skalbolag. Bakgrunden till framställningen var en promemoria som hade upprättats av Skattemyndigheten i Stockholm (dnr Fi1998/2700) i vilken redovisades att handeln med skalbolag hade ökat kraftigt. Riksskatteverket som bedömde att mörkertalet var stort ansåg att handeln med skalbolag hade fått en sådan omfattning att det var nödvändigt med lagstiftningsåtgärder.

Riksskatteverkets promemoria har tillsammans med en inom Finansdepartementet upprättad promemoria med förslag om en stoppregel mot skalbolagstransaktioner (Ds 2000:35) remissbehandlats. Remissvaren visar att det råder enighet om att man behöver komma till rätta med handeln med skalbolag men att uppfattningarna om hur man bör gå till väga skiljer sig åt.

1998 års företagskatteutredningar konstaterar i det gemensamma betänkandet Utdelningar och kapitalvinster på företagsägda andelar (SOU 2001:11) att handel med skalbolag i dag knappast förekommer inom bolagssektorn och föreslår bl.a. att beskattningen av kapitalvinster på näringsbetingade andelar avskaffas. Det öppnar möjligheter för en marknad för handel med skalbolag inom bolagssektorn. Mot den bakgrunden föreslås motverkande regler. Betänkandet har remissbehandlats.

Förslaget bereds nu inom Finansdepartementet. Ett förslag till samordning av utredningens förslag med regleringen av fysiska personers avyttringar av skalbolag presenterades i departementspromemorian Skatteregler mot handel med skalbolag (Ds 2001:35) som remissbehandlades under sommaren 2001. I

promemorian görs en konsekvensanalys bl.a. rörande konsekvenserna för små företag. En lagrådsremiss har nyligen överlämnats, och avsikten är att ett förslag om stopplagstiftning mot skalbolagstransaktioner skall föreläggas riksdagen under våren 2002.

Utskottet konstaterar att det förslag som för närvarande är under beredning inom Finansdepartementet innehåller en konsekvensanalys avseende de frågeställningar som motionärerna efterfrågar. Utskottet kan inte finna att det därutöver skulle finnas anledning till några ytterligare överväganden i frågan. Utskottet kan inte heller, med hänsyn till det pågående arbetet, se att det i nuläget skulle finnas något behov av en kartläggning av skalbolagsaffärernas omfattning. Sammantaget innebär det anförda att utskottet inte kan finna anledning för riksdagen att uttala sig med anledning av motionen. Motion Ju327 avstyrks i nu behandlad del.

Forskning

I motion Ju327 (kd) begärs att den svenska forskningen om ekonomisk brottslighet skall utvecklas, och i motion Ju3 (m) efterfrågas en ökad mångfald inom forskningen om ekonomisk brottslighet.

Som ett led i regeringens strategi mot den ekonomiska brottsligheten fick Brottsförebyggande rådet under år 1997 uppdraget att verka för att forskningen om ekobrottslighet inklusive miljöbrott utvecklades vid universitet och högskolor. Under åren 1998–2000 tilldelades därför rådet sammanlagt 17 miljoner kronor, som i huvudsak har delats ut som bidrag till olika forskningsprojekt. Sammanlagt har 22 projekt initierats genom bidragsmedlen.

Ett problem med ekonomisk brottslighet är, som Brottsförebyggande rådet anför, att begreppet är sociologiskt och inte juridiskt. Det är därför inte möjligt att ur rättsstatistiken – som i hög grad bygger på juridiska begrepp – ta fram de brott som räknas till den ekonomiska brottsligheten. Inom ramen för ett projekt, Statistik om ekonomisk brottslighet, har därför undersökts om det är möjligt att förbättra den statistiska belysningen av denna brottslighet.

Övriga projekt som har fått stöd spänner över ett brett fält med olika vetenskapliga discipliner. Projekten visar tydligt att den ekonomiska brottsligheten är ett komplext fenomen som berör stora och viktiga samhällsområden och att det därför är viktigt att brottsligheten studeras ur olika synvinklar.

Vad avser övriga forskningsprojekt finns de tidigast initierade beskrivna i översikten Forskning om ekonomisk brottslighet (BRÅ-rapport 1999:7), som även innehåller en redovisning av tidigare svensk ekobrottsforskning och forskningen i övriga Norden. Från senare år kan här bl.a. nämnas rapporten Perspektiv på ekobrottsligheten (BRÅ-rapport 2000:10) i vilken behandlas den stora lagstiftningsöversyn som BRÅ genomförde åren runt 1980, utvecklingen sedan dess och framtidsfrågor. Under år 2000 publicerades dels rapporten Finansiella offshoremärknader och skatteparadis (BRÅ-rapport 2000:19), dels en internationell forskningsöversikt, Från storsvindeln till småfiffel (BRÅ-rapport 2000:23). Rapporten Miljödriven utveckling – på gott och ont (BRÅ-rapport 2001:17) publicerades under år 2001 och i januari i år

publicerades rapporten Ekobrott – Utvecklingen av några centrala brottstyper (BRÅ-rapport 2002:1).

Inom ramen för de olika projekten har det också hållits ett flertal seminarier. Avsikten från Brottsförebyggande rådet är även att det i anslutning till att de olika rapporterna ges ut skall hållas seminarier i syfte att diskutera hur resultaten kan användas i det brottsförebyggande arbetet. Som exempel kan nämnas att Brottsförebyggande rådet i september 2001 anordnade en stor miljöbrottskonferens i Stockholm tillsammans med Riksåklagarens miljöbrottsenhet och kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet.

I regleringsbrevet för Brottsförebyggande rådet år 2002 har rådet bl.a. fått i uppdrag att till regeringen redovisa hur man arbetar för att fullfölja och avsluta påbörjade projekt inom forskningen om ekonomisk brottslighet.

Här kan också framhållas det arbete i form av kartläggningar m.m. som bl.a. sker inom polismyndigheterna, Ekobrottsmyndigheten och skattemyndigheterna och som bidrar med värdefull kunskap om den ekonomiska brottsligheten.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att forskningen kan bidra med värdefulla kunskaper vid bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten. Som framgår ovan pågår emellertid ett omfattande arbete i ett flertal olika projekt vid olika institutioner. Enligt utskottet finns det mot den bakgrunden inte skäl för riksdagen att nu göra något särskilt uttalande med anledning av motionerna. Motionerna Ju3 och Ju327 avstyrks i berörda delar.

Hemliga tvångsmedel m.m.

I motion Ju370 (s) efterlyser motionärerna nya metoder, t.ex. buggning, i arbetet mot den grova kriminaliteten.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat liknande motionsyrkanden. Senast var i februari i år (bet. 2001/02:JuU7 s. 30 f). Där lämnade utskottet en redogörelse för det pågående beredningsarbetet inom Justitiedepartementet bl.a. avseende frågan om buggning. Med hänvisning till att den pågående beredningen inte bör föregripas avstyrkte utskottet yrkandena.

Utskottet, som nu inte finner anledning till annan bedömning, avstyrker motion Ju370 i behandlad del.

Övrigt

I övrigt har utskottet ingenting att anföra med anledning av skrivelsen, revisorernas förslag eller motionerna.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservationer

1. Effektivare myndighetsarbete (punkt 1)

av Fredrik Reinfeldt (m), Jeppe Johnsson (m), Anita Sidén (m), Johan Pehrson (fp) och Lennart Bolander (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju3 yrkandena 3 och 4 samt avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 2) och motionerna 2001/02:Ju5, 2001/02:Ju331 yrkande 5 samt 2001/02:Ju392 yrkande 1.

Ställningstagande

Vid införandet av Ekobrottsmyndigheten förordade vi en annan lösning. När nu myndigheten kommit i gång med sin verksamhet anser vi dock att dess verksamhet måste göras så effektiv som möjligt för att kunna möta den alltmer kvalificerade ekobrottsligheten. För att förbättra och säkerställa en hög kvalitet i myndighetens utredningsarbete anser vi bl.a. att det krävs både fler ekobrottsutredare och personal med mer specialiserad kompetens, inte minst i fråga om IT.

Ett annat problem med den nuvarande organisationen på ekobrottsområdet är att den är otydlig. Till exempel ägnar sig både skattemyndigheternas skattebrottsenheter och Ekobrottsmyndigheten åt utredande verksamhet. Enligt vår mening är risken med en sådan organisation att ansvarsfördelningen uppfattas som oklar, inte minst eftersom Ekobrottsmyndigheten till skillnad från skattebrottsenheterna inte finns på alla håll i landet. Det bör därför övervägas om inte ansvarsfördelningen mellan de olika myndigheterna skulle kunna göras tydligare.

Vi anser därför att det bör göras en översyn av såväl Ekobrottsmyndighetens verksamhet som ansvarsfördelningen mellan Ekobrottsmyndigheten och skattebrottsenheterna i syfte att effektivisera arbetet mot den ekonomiska brottsligheten.

Det bör ankomma på regeringen att göra en sådan översyn och att återkomma till riksdagen med förslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju3 i berörd del. Övriga här behandlade förslag bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

2. Effektivare myndighetsarbete (punkt 1)

av Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion Ju392 yrkande 1 samt avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 2) och motionerna 2001/02:Ju3 yrkandena 3 och 4, 2001/02:Ju5 samt 2001/02:Ju331 yrkande 5.

Ställningstagande

I samband med att skattebrottsenheterna bildades konstaterade utskottet att den nya myndighetsstrukturen på ekobrottsområdet innebar vissa nackdelar, bl.a. då den medförde att ansvaret fördelades på flera myndigheter. Utskottet förutsatte därvid att de berörda myndigheterna skulle upprätta gemensamma rutiner för samråd m.m.

Som framgått ovan finns det emellertid brister såväl vad avser samverkan som prioriteringen av utredningsresurser mellan de olika myndigheterna. Ytterst är det Justitiedepartementet som har ansvaret för att myndighetsstrukturen fungerar på det sätt som det är tänkt och att de resurser som finns används på bästa sätt. Enligt vår mening bör Justitiedepartementet därför mer aktivt verka för att samverkan mellan myndigheterna blir effektivare och att resurserna på området används på ett optimalt sätt.

Det bör ankomma på regeringen att vidta nödvändiga åtgärder i enlighet med vad vi anfört.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju392 i berörd del. Övriga här behandlade förslag bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

3. Effektivare myndighetsarbete (punkt 1)

av Ingemar Vänerlov (kd) och Kjell Eldensjö (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Ju5 och 2001/02:Ju331 yrkande 5 samt avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 2) och motionerna 2001/02:Ju3 yrkandena 3 och 4 samt 2001/02:Ju392 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att all avancerad ekonomisk brottslighet, innefattande också grova miljöbrott, kräver operativa insatser av sådan kvalificerad art att det behövs

en enhetlig och kraftfull organisation. Därför är det nödvändigt att Ekobrottsmyndighetens ansvarsområde förändras så att den kan svara upp mot dessa krav. I stället för en geografisk fördelning av ekobrottsbekämpningen som i dag, bör man göra Ekobrottsmyndigheten till en central myndighet. Myndigheten skall handlägga avancerad ekonomisk brottslighet och annan allvarlig brottslighet som kan kopplas till denna, t.ex. grova miljöbrott. Övrig ekonomisk brottslighet skall utredas i den lokala polis- och åklagarorganisationen.

Det bör ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med förslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju331 i berörd del samt motion Ju5. Övriga här behandlade förslag bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

4. Effektivare myndighetsarbete (punkt 1)

av Kia Andreasson (mp) och Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 2) samt avslår motionerna 2001/02:Ju3 yrkandena 3 och 4, 2001/02:Ju5, 2001/02:Ju331 yrkande 5 samt 2001/02:Ju392 yrkande 1.

Ställningstagande

Både Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer har vid sina respektive granskningar funnit att det finns tydliga brister vad avser samordningen av ekobrottsbekämpningen såväl inom Ekobrottsmyndigheten som mellan Ekobrottsmyndigheten och andra myndigheter.

Revisorerna pekar t.ex. på bristerna i samordning mellan Ekobrottsmyndigheten och polismyndigheten vad avser den polispersonal som arbetar vid Ekobrottsmyndigheten. Vi anser inte att det är godtagbart att dålig kommunikation mellan myndigheterna skall få påverka det konkreta arbetet mot den ekonomiska brottsligheten. Dessa problem har bl.a. sin grund i regeringens brist på styrning av myndigheterna i dessa frågor. Enligt vår mening borde regeringen på ett mycket tydligare sätt än vad som hittills varit fallet ge Ekobrottsmyndigheten nödvändigt stöd samt på ett tydligare sätt definiera dess uppgifter och roll. Regeringen bör också bli mer aktiv för att skapa en god dialog mellan Ekobrottsmyndigheten och polismyndigheten i gemensamma frågor.

Det bör ankomma på regeringen att beakta vad vi nu anfört i det fortsatta arbetet.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom Riksdagens revisorers förslag i denna del. Övriga här behandlade förslag bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

5. Kompetensutveckling inom ekobrottsområdet (punkt 2)

av Ingemar Vänerlöv (kd), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Kjell Eldensjö (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 1).

Ställningstagande

Enligt vår mening är det en självklarhet att de som arbetar med utredning av brott skall ha de kunskaper som krävs för uppgiften. Vad gäller den ekonomiska brottsligheten innehåller den i många fall mycket komplicerade frågeställningar inom en rad olika områden, vilket ställer särskilda krav på kompetensen.

Vi anser därför att det är oroväckande att revisorerna i sin granskning av Ekobrottsmyndigheten pekar på att det föreligger brister i kompetensutveckling för poliser och åklagare inom ekobrottsområdet. En av orsakerna till dessa brister är, enligt revisorerna, oenighet mellan myndigheterna om vem som skall svara för vidareutbildningen. Vi anser att ansvaret för att lösa frågan om utbildningen av personalen vid de olika myndigheterna är en fråga som ytterst åvilar regeringen. Vi anser därför att det bör ankomma på regeringen att snart vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa en god kompetensutveckling för all personal inom ekobrottsområdet.

6. Ökade resurser för ekobrottsbekämpning (punkt 3)

av Fredrik Reinfeldt (m), Jeppe Johnsson (m), Anita Sidén (m), Johan Pehrson (fp) och Lennart Bolander (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju3 yrkandena 1 och 2 samt avslår motion 2001/02:Ju282.

Ställningstagande

Den ekonomiska brottsligheten är i många fall svår att utreda och ställer krav på mycket kvalificerade kunskaper inom en rad olika områden. Enligt vår uppfattning saknar dock berörda myndigheter i många avseenden den kompe-

tens som är erforderlig. Med hänsyn till de mycket varierande förhållanden under vilka ekonomisk brottslighet begås är det inte heller rimligt att begära att åklagare och poliser själva skall besitta all den kompetens som krävs.

Vi anser i stället att åklagarna både skall ges en rätt, och en skyldighet, att i de fall så krävs anlita experter med särskilda kunskaper i t.ex. skatterätt, miljö rätt och associationsrätt. För att möjliggöra att sådan extern kompetens skall kunna hyras in måste åklagarorganisationen ges ökade resurser.

Även polisorganisationen måste ges tillräckliga resurser för att garantera tillgången till specialistkompetens. Härvid är det av största vikt att polisen öppnas upp för ett flertal olika befattningar som inte kräver polisiär bakgrund eller behörighet. Ekonomer, analytiker, beteendevetare, IT-personal etc. kan genom en förkortad utbildning ges polismans befogenhet. På detta sätt kan polisen både tillföras ny kompetens på ett snabbt sätt och samtidigt frigöra polispersonal till andra angelägna uppgifter.

Det bör ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med förslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju3 i berörd del. Motion Ju282 däremot bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

7. Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet (punkt 4)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 4) samt avslår motionerna 2001/02:Ju331 yrkande 7, 2001/02:Ju370 yrkande 2 och 2001/02:Ju392 yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser i likhet med Riksdagens revisorer att det sätt på vilket underrättelseverksamheten på ekobrottsområdet bedrivs innebär ett stort trovärdighetsproblem för ekobrottsbekämpningen. Det är enligt min uppfattning allvarligt som revisorerna i sin rapport framför att Ekobrottsmyndigheten anser att ingen underrättelseverksamhet bedrivs på ekobrottsområdet och att myndigheten därmed förhindras att bekämpa den ekonomiska brottsligheten på bästa sätt.

Frågan om Ekobrottsmyndighetens tillgång till underrättelseverksamhet har varit aktuell alltsedan myndighetens bildande och borde vara löst vid det här laget. Det är anmärkningsvärt att berörda myndigheter inte har kunnat lösa frågan på ett tillfredsställande sätt. Regeringen bör därför, i avvaktan på eventuella lagändringar, vidta de åtgärder som krävs för att ge Ekobrottsmyndigheten tillgång till nödvändig information ur polisens underrättelseregister.

Det bör ankomma på regeringen att omgående vidta de åtgärder som erfordras med anledning av vad jag nu anfört.

Det anförda innebär att jag ställer mig bakom Riksdagens revisorers förslag i denna del. Övriga här behandlade förslag bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

8. Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet (punkt 4)

av Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Ju370 yrkande 2 och 2001/02:Ju392 yrkande 4 och avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 4) samt motion 2001/02:Ju331 yrkande 7.

Ställningstagande

Enligt nuvarande bestämmelser är det polisen som i huvudsak svarar för kriminalunderrättelsetjänsten på ekobrottsområdet. Ekobrottsmyndigheten har inte någon direkt tillgång till de register som polisen upprättar i detta syfte. Sedan hösten 2001 bedriver även skattebrottsenheterna viss underrättelseverksamhet. Vi anser att Ekobrottsmyndighetens tillgång till underrättelseverksamhet är av central betydelse för myndighetens verksamhet och att den nuvarande situationen inte är acceptabel. Frågan om Ekobrottsmyndighetens tillgång till polisens underrättelseregister har utretts under flera år utan att den har kunnat lösas. Myndigheterna har inte heller kunnat presentera några verk samma lösningar. Vi anser därför att det är hög tid att regeringen ser till att Ekobrottsmyndigheten får direkt tillgång till de nödvändiga underrättelseregistren.

Det bör ankomma på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju370 och Ju392 i berörda delar. Övriga här behandlade förslag bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

9. Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet (punkt 4)

av Ingemar Vänerlov (kd) och Kjell Eldensjö (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju331 yrkande 7 samt avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 4) och motionerna 2001/02:Ju370 yrkande 2 och 2001/02:Ju392 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt nuvarande bestämmelser har Ekobrottsmyndigheten varken direkt tillgång till polisens underrättelseregister eller någon rätt att själv upprätta några sådana register. För att Ekobrottsmyndighetens personal skall kunna ta del av sådana uppgifter måste den vända sig till polismyndigheten med en begäran om att få ut uppgiften. Detta förfarande leder till att Ekobrottsmyndighetens utredningsarbete blir mycket tungrott samtidigt som den information som myndigheten får fram inte kan tillföras polisens register. Vi anser inte att detta är acceptabelt. För att ge Ekobrottsmyndigheten de nödvändiga förutsättningarna för att kunna upptäcka och förebygga ekonomisk brottslighet anser vi att myndigheten skall ges möjlighet att upprätta sina egna spanings- och underrättelseregister.

Det bör ankomma på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anför.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju331 i behandlad del. Övriga här behandlade förslag bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

10. Tillgång till skatterregistret, m.m. (punkt 5)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 3) samt avslår motion 2001/02:Ju392 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Riksdagens revisorer konstaterar i sin rapport att skattebrottsenheternas arbete förefaller fungera väl men anser bl.a. att effektiviteten i arbetet skulle kunna förbättras ytterligare om utredarna snabbare och lättare kunde få tillgång till de uppgifter som finns i skatterregistret. Jag delar revisorernas uppfattning och anser att frågan om vem som skall ha tillgång till det centrala skatter registret bör ses över.

Revisorerna pekar också i sin rapport på att den samlokalisering som finns av polis och åklagare m.fl. har visat sig effektiv. Enligt nuvarande myndighetsstruktur ingår emellertid inte skattebrottsutredarna i denna samlokalisering. Jag anser därför att regeringen mer aktivt än i dag bör verka för samlokalisering av dessa enheter på de orter där en öppenhet för en sådan lösning finns.

Det bör ankomma på regeringen att utreda dessa frågor och återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad jag nu anför.

Det anförda innebär att jag ställer mig bakom Riksdagens revisorers förslag i denna del. Motion Ju392 i berörd del bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

11. Tillgång till skatteregistret, m.m. (punkt 5)

av Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju392 yrkandena 2 och 3 samt avslår Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR11 i denna del (yrkande 3).

Ställningstagande

Enligt nuvarande bestämmelser har inte utredarna vid skattemyndigheternas skattebrottsenheter direkt tillgång till skatteregistret. De får inte heller använda sig av tvångsmedel såsom beslag. Vid en utvärdering av skattebrottsenheternas verksamhet som Riksskatteverket gjort på uppdrag av regeringen pekar verket bl.a. på just dessa två omständigheter som hinder för en ökad effektivitet vid enheterna. I samband med att Riksskatteverket redovisade uppdraget till regeringen lade verket fram förslag på lagändringar i dessa avseenden.

Att ge skattebrottsutredarna direkt tillgång till skatteregistret skulle enligt vår mening kunna strida mot artikel 6 i Europakonventionen. Vi anser emellertid att det är av största vikt att skattebrottsutredarnas arbete, utan att rätts-säkerheten åsidosätts, görs så effektivt som möjligt. Vi anser därför att de nuvarande rutinerna avseende överföring av sådana uppgifter mellan myndigheterna bör ses över så att utredarna i största möjliga utsträckning och så snabbt som möjligt får tillgång till nödvändiga uppgifter ur skatteregistret. Vi anser också att frågan om utredarnas möjligheter att verkställa beslag bör ses över.

Det bör ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som är nödvändiga och vid behov återkomma med förslag till riksdagen med anledning av vad vi nu anför.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju392 i berörd del. Riksdagens revisorers förslag bör inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

12. Legitimationskontroll (punkt 6)

av Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju392 yrkande 5.

Ställningstagande

För att komma till rätta med de vanligaste formerna av skatteundandragande och ekonomisk brottslighet såsom svart arbete, bokföringsbrott och andra skattebrott torde generella regelförändringar vara det mest effektiva. Sådana förslag är också under beredning. Vi anser emellertid att det i väntan på dessa förändringar redan nu måste vidtas åtgärder inom de branscher som är över-representerade vad gäller utnyttjande av svart arbetskraft. En åtgärd som diskuterats är att införa en rätt för skatterevisorer att genomföra legitimationskontroller vid revisioner för att kunna stämma av dem som vid revisions-tillfället arbetar på exempelvis en restaurang mot arbetsgivarregistret. Vi är övertygade om att en sådan lagstiftning skulle vara ytterst effektiv i kampen mot ekonomisk brottslighet och annat skatteundandragande.

Det bör ankomma på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

13. Sänkta skatter för att bekämpa ekonomisk brottslighet (punkt 7)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlov (kd), Jeppe Johnsson (m), Anita Sidén (m), Lennart Bolander (m) och Kjell Eldensjö (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju2.

Ställningstagande

Vi är övertygade om att ett mycket effektivt sätt att förebygga och minska den ekonomiska brottsligheten är att genomföra såväl generella skattesänkningar som sänkningar av skatten på enskilda områden. Höga skatter kan i vissa fall få till följd att personer begår brott, t.ex. främjar ett högt skattetryck uppkomsten och utvecklingen av en ökande svart arbets- och tjänstesektor. Vi förordar bl.a. därför en sänkning av skattetrycket.

Det bör ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med förslag i enlighet med vad vi nu anfört.

14. Verkställighet av miljöstraffavgifter (punkt 9)

av Fredrik Reinfeldt (m), Jeppe Johnsson (m), Anita Sidén (m) och Lennart Bolander (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju3 yrkande 5.

Ställningstagande

Ett beslut om miljöstraffavgift skall inte kunna verkställas innan ett eventuellt överklagande av tillsynsmyndighetens beslut härom blivit slutligt prövat. Även om miljödomstolen har möjlighet att förordna att det överklagade beslutet inte får verkställas, anser vi att det är principiellt felaktigt att ett beslut om betalningsskyldighet skall kunna verkställas innan frågan om betalningsskyldighet föreligger blivit slutligt prövad.

Det ankommer på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med förslag till en ändring av miljöbalken i enlighet med vad vi nu anfört.

15. En oberoende statlig miljötillsyn (punkt 10)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju4.

Ställningstagande

De allra flesta miljöbrott upptäcks i samband med tillsyn av miljöfarlig verksamhet. Därför är en effektiv och funktionell tillsyn av avgörande betydelse för miljöbrottsbekämpningen. Den nuvarande utformningen av tillsynsorganisationen uppvisar emellertid enligt min mening klara brister. Brister så intimt kopplade till organisationen som sådan att de inte enbart kan avhjälpas genom de ändringar i t.ex. kommunallagens jävsregler som regeringen för närvarande överväger.

Bristerna i den nuvarande tillsynsorganisationen är enligt min mening så allvarliga att alternativa organisatoriska former bör utredas. En utredning bör därför tillsättas som ges uppdraget att utreda förutsättningarna för, och utformningen av, en statlig oberoende myndighet med ansvar för miljötillsynen.

Det bör ankomma på regeringen att utreda dessa frågor och återkomma till riksdagen med erforderliga förslag.

16. Skalbolag (punkt 11)

av Ingemar Vänerlöv (kd) och Kjell Eldensjö (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju327 yrkande 1.

Ställningstagande

Trots att skalbolagstömningar har förekommit i årtionden har rättssamhället ännu inte funnit någon effektiv metod för att avslöja och lagföra dem som sysslar med sådan verksamhet. Som situationen är för närvarande har inte berörda myndigheter ens en uppfattning om i vilken omfattning skalbolagstransaktioner faktiskt sker. Vi anser därför att det bör göras en utvärdering och konsekvensbeskrivning av skalbolagstransaktionernas omfattning.

Inom Finansdepartementet har under de senaste åren förberetts ett lagförslag som är tänkt att komma åt skalbolagstransaktioner. Detta förslag är bättre än tidigare förslag, men det råder oenighet om i vilken omfattning förslaget kan komma att drabba ägare i fåmansföretag. Mot bakgrund härav och att det i princip inte finns någon konsekvensbeskrivning av lagförslagets effekter för de mindre fåmansföretagen anser vi att en sådan utvärdering bör ske innan lagförslaget läggs fram.

Det bör ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som är nödvändiga med anledning av vad vi nu anfört.

17. Forskning (punkt 12)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Jeppe Johnsson (m), Anita Sidén (m), Lennart Bolander (m) och Kjell Eldensjö (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Ju3 yrkande 6 och 2001/02:Ju327 yrkande 2.

Ställningstagande

Ekonomisk brottslighet är liksom annan brottslighet ett komplext fenomen som berör stora och viktiga samhällsområden. Därför krävs det att brottsligheten studeras ur olika synvinklar. I dag går nästan alla forskningsresurser inom området till Brottsförebyggande rådet som använder sig av den sociologiska förklaringsmodellen. Detta medför att forskningen enbart belyser brottsligheten ur ett perspektiv.

Vi anser att det nu är på tiden att forskningen inom området utvecklas. Även andra förklaringsmodeller än den sociologiska måste användas för att

kunna ge en bredare och bättre kunskap om den ekonomiska brottsligheten och vilka effekter den har.

Åtgärder bör därför vidtas för att öka mångfalden inom forskningen. Ett sätt att göra detta är att Brottsförebyggande rådet lägger ut forskningen på externa forskare och institutioner. Genom samarbete med intresserade forskare inom andra samhällssektorer kan Brottsförebyggande rådet samla information och skapa en bred forskningsbas inom sitt område.

Det bör ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som är nödvändiga med anledning av vad vi nu anfört.

Särskilda yttranden

Ekobrottsmyndigheten

av Johan Pehrson (fp).

Folkpartiet motsatte sig bildandet av Ekobrottsmyndigheten. Vi ansåg redan från början att den nya myndighetsstrukturen, som Ekobrottsmyndigheten är en central del av, riskerade att äventyra både regeringens mål och åklagarväsendets möjligheter att uppnå uppställda mål inom ekobrottsområdet. Det har därför varit välkommet med de analyser och utvärderingar av verksamheten som nu har genomförts av framför allt Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer. Vid dessa översyner har det framkommit brister såväl i fråga om samordning och styrning som i fråga om hantering av ekonomi och prioriteringar. Regeringen anger i skrivelsen att den, med de nyss nämnda översynerna som grund, har för avsikt att se över myndighetsstrukturen. Detta är välkommet, och jag kommer att noga följa arbetet. Skulle de förändringar som regeringen kan komma att vidta visa sig vara otillräckliga avser jag att återkomma till riksdagen i frågan.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringen (Justitiedepartementet) har i skrivelse 2001/02:40 lämnat sin årliga rapport till riksdagen om läget i fråga om den ekonomiska brottsligheten.

Revisorernas förslag

I förslag 2001/02:RR11 har Riksdagens revisorer föreslagit att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad revisorerna anfört om

1. Kompetensen på myndigheterna,
2. Ekobrottsmyndighetens arbete,
3. Skattebrottsenheternas arbete,
4. Underrättelseverksamheten.

Följdmotioner med anledning av regeringens skrivelse

2001/02:Ju2 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sänkta skatter som en viktig del i en ny strategi mot ekonomisk brottslighet.

2001/02:Ju3 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förstärkt åklagarorganisation.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om polisorganisationen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Ekobrottsmyndigheten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skattebrottsenheterna.
5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett förslag innebärande att en miljösanktionsavgift inte skall kunna verkställas i väntan på att ett överklagande prövas.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning om ekonomisk brottslighet.

2001/02:Ju4 av Kia Andreasson (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda förutsättningarna för en oberoende statlig myndighet med ansvar för miljötillsynen samt föreslå utformningen av densamma. Utredningen skall utgå ifrån redan föreliggande rapporter om brister i miljötillsynen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det olämpliga i att kommunala tillsynsändamålen överklagas till länsstyrelsen.

2001/02:Ju5 av Rolf Åbjörnsson m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn i syfte att förändra den myndighetsstruktur inom vilken Ekobrottsmyndigheten skall verka.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:Ju282 av Bengt Silfverstrand och Anders Karlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en kartläggning av åklagarmyndigheternas resurser och kompetens i syfte att stävja ekonomisk brottslighet.

2001/02:Ju327 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra en utvärdering av dels skalbolagsaffärernas omfattning, dels om det nya lagförslagets konsekvenser för fåmansföretagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att utveckla den svenska forskningen om ekonomisk brottslighet enligt vad i motionen anförs.

2001/02:Ju331 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

5. Riksdagen begär att regeringen utreder och lägger fram förslag i syfte att förändra Ekobrottsmyndighetens ansvarsområde i enlighet med vad i motionen anförs.
7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av lagstiftningen så att Ekobrottsmyndigheten tillåts skapa ett eget spanings- och underrättelseregister.

2001/02:Ju336 av Lars Wegedal och Carina Adolfsson Elgestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalisera även köp av svarta arbeten.

2001/02:Ju370 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpt lagstiftning mot grövre brottslighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Ekobrottsmyndighetens likställning med polismyndighet i vissa avseenden.

2001/02:Ju392 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om styrningen av myndigheternas arbete för en effektiv samverkan och optimal prioritering av utredningsresurser i kampen mot den ekonomiska brottsligheten.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag enligt vad i motionen anförs som leder till att utredarnas tillgång till aktuella uppgifter i centrala skatteregister underlättas.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag enligt vad i motionen anförs som underlättar för skattebrottsutredarna när det gäller nyttjandet av tvångsmedel.
4. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som underlättar för Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet.
5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag enligt vad i motionen anförs om rätt till legitimationskontroll vid revisioner.

2001/02:Ju395 av Anders Ygeman m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att minska den ekonomiska brottsligheten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att pröva införandet av licensavgifter inom speciella branscher.